

19 . Alba Iulia | Punct: Lumea Nouă | Anul: 2006

Anul: 2006

Cod RAN: 1026.05

Perioade: Preistorie

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Domestic, Neatribuit

Autori: Tudor Borșan, Marius Breazu, Cristian Florescu, Mihai Gligor, Ștefan Lipot, Ionuț Maican, Paula Mazăre, Csaba Toth

Instituții: Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institutul de Arheologie Sistemică

Raport

În continuarea cercetărilor întreprinse în anii anteriori¹, pe parcursul anului 2006, Institutul de Arheologie Sistemică din Alba Iulia a efectuat în diverse puncte din cadrul așezării de la Alba Iulia - Lumea Nouă mai multe șantiere cu caracter de salvare, ce au urmărit eliberarea de sarcină arheologică a suprafețelor afectate de proiecte destinate construcției de locuințe private.

Proprietatea Iulia Ciont (Sp.I/2006)

Suprafața cercetată se află situată în partea stângă a canalului colector, la aprox. 50 m NV și 200 m V față de drumul de acces de la Bazinul Olimpic la Ferma Arhiepiscopiei Romano-Catolice. Accesul la proprietate se realizează de pe calea Moșilor (șoseaua Alba Iulia - Zlatna), situată la o distanță de 320 m.

Obiectivul cercetării l-a constituit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunile de 120 m², destinată construirii unei locuințe unifamiliale.

Suprafața cercetată, notată Sp. I/2006, a fost împărțită în 4 carouri (notate A-D), cu dimensiunile de 4 x 3,50 m.

Statigrafia identificată:

-0 -0,25 m - strat negru, vegetal, în care apare sporadic materiale arheologice;

-0,25 -0, 60 (0,65) m - strat negricios, granulos;

-0, 60 (0,65) m - sterilul arheologic de culoare galbenă-gălbui, în anumite zone cu concrețiuni calcaroase.

A fost identificat un strat de cultură, gros de aprox. 0,40 m, cu materiale ceramice aparținând grupului Foeni. Se remarcă castroanele tronconice și bitronconice, din categoria ceramicii fine, atât black-topped, cât și portocalii.

În c. B a fost surprins un bordei (notat B1), bine conturat pe profilul vestic, de la ad. de -0,70 m. Groapa bordeiului coboară în steril până la -2,30 m de la nivelul actual de călcare și are dimensiunile surprinse în săpătură de 4 x 2,5 m. Pe profilul sudic, la ad. de 1,90-2 m, s-a evidențiat o aglomerare de chirpici ars, cel mai probabil provenind de la o vatră.

Din inventarul bordeiului B1, menționăm un vas din categoria așa-numitelor tigăi de pește, de formă

circulară, de factură grosieră, descoperit la ad. de 1,05-1,25 m; de la aceeași adâncime provine un castron bitronconic, ars în tehnica black-topped; de asemenea, o cupă cu postament, fragmentară, confecționată dintr-o pastă fină, arsă la portocaliu și lustruită, decorată cu triunghiuri incizate umplute cu puncte, în forma unei picături.

Se adaugă numeroase fragmente ceramice aparținând unor vase ce se includ în categoria black-topped, precum și ceramică neagră, bine lustruită. Mai amintim ceramică portocalie, foarte bine arsă și lustruită, confecționată dintr-o pastă ce utilizează nisipul cu bobul fin. Analiza materialului ceramic permite datarea bordeiului în cadrul grupului Foeni. Din cadrul materialului special, aducem în discuție și ceramică de tip Precucuteni, ornamentată în tehnica exciziei cu “dinți de lup” (trei fragmente), descoperită la partea superioară a bordeiului B1, la adâncimea de 0,70-0,85 m. De la aceeași adâncime provine un fragment de vas patrulater, de tip Turdaș, decorat cu incizii fine, organizate pe orizontală, în interiorul unor linii incizate ce urmează forma vasului.

De remarcat descoperirea în același carou, între 0,35-0,65 m adâncime, pe zona gropii bordeiului, a unui complex (C1), constând dintr-o aglomerare de chirpici, ce se încadrează aproximativ între laturile unui pătrat cu dimensiunile de 1,5 x 1,5 m. La prepararea complexului, am identificat trei niveluri succesive constând din bucăți masive de chirpici, în asociere cu ceramică, pietre și material osteologic; atrag atenția patru protome zoomorfe, confecționate din lut ars, găsite printre fragmentele de chirpici, atent lucrate, bine lustruite, de dimensiuni diferite fiecare, rupte în zona unde făceau priză cu corpul vasului/vaselor pe care au fost aplicate.

La demontarea complexului, s-a constatat faptul că aglomerarea de chirpici ține de două plăci de grătar, cu grosimea de 4-5 cm, de formă rectangulară, rotunjite la colțuri, făcute pe margini și perforate. Găurile, de formă circulară, au diametrul mediu de 2 cm și se îngustează progresiv spre partea interioară a plăcilor. Estimăm că s-a păstrat și au fost recuperate fragmentele de la aprox. 90% din ansamblul inițial, astfel că restaurarea celor două grătare a fost posibilă cu o bună precizie. Dimensiunea primului grătar este de 34-37 cm pe latura mică și 43-45 cm pe latura mare, are 27 perforații, dispuse câte 5 pe 5 rânduri, alte două aleatoriu; două dintre găuri nu au străpuns complet placa. Al doilea grătar are dimensiunea de 38,5-39 cm pe latura mică și 50-52 cm pe latura mare, prezintă 59 perforații, dispuse pe 8 rânduri, câte 6, 7 și 8 găuri pe rând, urmând parcă și forma plăcii, cu găuri mai puține spre extremități, unde marginile sunt rotunjite.

Din aceeași aglomerare au mai fost recuperate bucăți de chirpici de diferite forme și dimensiuni, ce ulterior au permis întregirea unei “turte” circulare și a trei “bucăți” de formă dreptunghiulară, făcute, posibil folosite la susținerea plăcilor grătarelor.

În apropierea aglomerării de chirpici, spre profilul nordic, la adâncimea de 0,60-0,80 m au fost descoperite fragmentele aparținând unui vas-suport, ulterior întregit și restaurat. Face parte din categoria suporturilor cvasi-cilindrice, gol în interior, angoba la roșu-vișiniu și lustruit. H=30 cm, d (la partea superioară)=16 cm, d (la partea inferioară)=19,5 cm. Buza superioară este puternic profilată, în formă de cioc, înclinat în jos, în timp ce buza inferioară este dreaptă, permițând suportului să aibă o bună stabilitate.

În acest stadiu al cercetărilor, este prematur de tras o concluzie legată de utilitatea acestui complex. Menționăm că pe ambele grătare au fost identificate resturi osteologice, puternic arse (calciate). Analogiile cu alte descoperiri similare nu sunt la îndemână pentru neoliticul transilvănean. Dacă luăm în discuție toate aceste descoperiri, inclusiv vasul-suport, se poate avansa ipoteza unui complex de cult.

În c. A, s-a conturat de la adâncimea de 0,65-0,70 m, o groapă (G1), în formă de pară, cu un prag, spre profilul de E (admax -1,15 m) și o zonă circulară, puternic cuptorită, în centrul complexului (admax -2 m); dimensiunile G1 sunt de 2,60 x 2 m. În cuptorirea gropii de pe peretele vestic au fost găsite mai multe fragmente ceramice aparținând unui castron bitronconic, ars în tehnica black-topped, ulterior întregit și restaurat, de cea mai bună factură Foeni. În cuptorirea de pe peretele estic a fost găsit un schelet, bine conservat, aparținând unui mamifer de talie mică.

În total, s-au conturat în steril și apoi golit - pe întreaga suprafață Sp.I/2006 - un număr de cinci gropi de diferite forme și dimensiuni, cu puțin material arheologic, probabil gropi de provizii sau anexe ale bordeiului, reutilizate ulterior dezafectării ca și gropi menajere: în c. A, G2 (admax -1,20 m); în c. B, G3 în

imediată apropiere a bordeiului B1, spre profilul de E (admax -1,92 m); în c. C, G4, de formă rectangulară (admax -0,95 m); în c. D, G5 (admax -1,12 m).

Bordeiul B1 este situat la 67 m N față de B1/Sp.II/2005 (proprietatea Sărăcuț). C1 se detașează ca importanță între descoperirile rezultate în urma cercetării efectuate în cadrul Sp.I/2006. Lipsa unor analogii din mediul neoliticului transilvănean face dificilă explicarea, în stadiul actual al cercetărilor, a utilității acestui ansamblu. Indiferent de abordare, este cert faptul că poziția stratigrafică a descoperirii confirmă faptul că respectivul complex a fost dezafectat, fiind fără dubii poziția secundară în care a fost găsit la momentul practicării săpăturii.

Proprietatea Marius Ciont (Sp.II/2006)

Suprafața deschisă se află situată pe partea stângă a canalului colector, pe același lot cu proprietatea Ciont Iulia, la 20 m E. Accesul se realizează de pe calea Moșilor (șoseaua Alba Iulia-Zlatna).

Obiectivul cercetării l-a constituit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe de 120 m², destinată construirii unei locuințe unifamiliale.

A fost trasată și deschisă Sp.II/2006, care a fost împărțită în 4 carouri (notate A-D), cu dimensiunile de 4 x 3,50 m.

Stratigrafia rezultată în urma cercetărilor arheologice este următoarea:

0 -0,25 m - strat negru, vegetal, în care apare sporadic materiale arheologice;

-0,25 -0,60 (0,65) m - strat cenușiu- negricios, afânat;

-0,60 (0,65) m - sterilul arheologic de culoare gălbuie, în anumite zone cu concrețiuni calcaroase;

A fost identificat un strat de cultură, gros de aprox. 0,40 m, aparținând grupului Foeni.

Complexele descoperite sunt toate de tip adâncit și s-au conturat în steril. În c. A a fost surprins un bordei (notat B1), bine conturat pe profilul estic. Groapa bordeiului este suprapusă de un strat cenușiu-maroniu afânat, ce confirmă faptul că stratigrafia nu a fost deranjată de activități ulterioare locuirii neolitice. Dimensiunea bordeiului sunt de aprox. 4 x 3,6 m. Marginea de E a bordeiului a fost surprinsă în c. C. De remarcat stratul masiv de chirpici ars (cu grosime medie de aprox. 0,40 m), surprins pe pofilele de E și S, ce conduce la ideea că bordeiul a avut o amenajare la partea superioară, ce s-a prăbușit în interiorul gropii, la momentul distrugerii, rezultat al unui incendiu puternic. Groapa bordeiului coboară în steril până la -2,20 m de la nivelul actual de călcare. Au fost identificate gropile de pari, în număr de șase (G1-G6), dispuse concentric în jurul gropii bordeiului. Parii susțineau acoperișul bordeiului și după diametrul gropilor - variabil, de aprox. 0,70 m - erau de o grosime apreciabilă. Din golirea bordeiului a rezultat și o mare cantitate de material osteologic, inclusiv un craniu de bovină și mai multe coarne întregi.

Ceramica este în general de bună factură, ceramica neagră și ceramica black-topped a fost găsită în cantități însemnate. Ca forme tipice, amintim mai multe castroane bitroconice, realizate în diferite variante, precum și castroane tronconice. Datează bordeiul în cadrul grupului Foeni.

Au mai fost conturate și apoi golite - pe întreaga suprafață Sp.II/2006 - un număr de trei gropi de diferite dimensiuni (G7-G9), cu puțin material arheologic, probabil gropi de provizii sau anexe ale bordeiului, reutilizate ulterior dezafectării ca și gropi menajere.

Cercetarea bordeiului B1 a oferit informații importante cu privire la edificarea complexelor de tip adâncit din vremea grupului Foeni.

Proprietatea Moldovan(Sp.III/2006)2

Suprafața deschisă se află situată pe partea stângă a drumului de acces de la Bazinul Olimpic la Ferma Arhiepiscopiei Romano-Catolice, la stânga de canalul colector, dezafectat în prezent, pe aceeași parcelă unde a fost executată în anul 2005 o săpătură de descărcare de sarcină arheologică, pe proprietatea Ampoițan (distanță 85 m). Accesul se realizează de pe calea Moșilor (șoseaua Alba Iulia-Zlatna), distanță 255 m.

Obiectivul cercetării l-a constituit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunile

de 154 m², destinată construirii unei locuințe unifamiliale.

S-au trasat și deschis SI, cu dimensiunile 6 x 3 m și SII cu dimensiunile de 11 x 3 m. SI este perpendiculară pe SII, astfel capătul sudic al SI este la distanță de 1,5 m de profilul nordic al SII.

Stratigrafia rezultată în urma cercetărilor arheologice este următoarea:

0 -0,25 m - strat negru, vegetal, în care apare sporadic materiale arheologice;

-0,25 -0,60 m - strat negru, granulos, cu materiale aparținând grupului Foeni și forme de vase din repertoriul culturii Petrești;

-0,60 -0,95/1 m - strat de culoare cenușie, afânat, sporadic cu materiale arheologice aparținând grupului Foeni;

-0,95/1 m - sterilul arheologic, de culoare gălbui-maronie, lutos.

Complexele descoperite sunt toate de tip adâncit și s-au conturat în steril, de la adâncimea de 0,95 (1) m. În SII au fost surprinse două complexe de tip adâncit.

Bordeiul B1 este bine conturat pe profilul nordic al secțiunii, i-a fost identificată limita nordică în profilul sudic din SI. Bordeiul are dimensiuni aproximative de 5,5 x 4,5 m, o formă circulară și mai multe lentile succesive de arsură. Groapa bordeiului coboară în steril până la -2,62 m de la nivelul actual de călcare.

Inventarul bordeiului este bogat și constă într-o mare diversitate de forme ceramice. Fragmente aparținând unui vas de mari dimensiuni, cu diametrul gurii de aprox. 60-65 cm au fost găsite la adâncimea de 1-1,30 m. Pentru reîntregirea părții superioare a vasului, s-au lipit peste 110 fragmente. S-a constatat că a fost lucrat în tehnica colacilor, ruptura producându-se pe cant. Din partea inferioară a vasului, spre fund, nu a fost găsit nici un fragment, astfel că este puțin probabil ca vasul să fi fost întreg. Din aceeași aglomerare ceramică au fost recuperate fragmente ceramice aparținând unui castron decorat cu ornamente incizate tipice culturii Turdaș. Castron tronconic cu fundul gros, drept și profilatură puternică și castron tronconic cu buton ornamental. Pofile de castroane de mici dimensiuni, bitronconice, cu pereți subțiri, rezonanți, categoria fină, în tehnica black-topped. Castron de formă semisferică, ceramică neagră, găsit spre fundul bordeiului (2,40-2,50 m).

De asemenea, în B1/SII au fost descoperite două statuete zoomorfe, confecționate din lut ars, păstrate în stare fragmentară, precum și două fragmente de vase, cu toartă realizată sub forma unor protome zoomorfe.

În c. 5, s-a conturat și golit o groapă (G1), cu ad. de 2,14 m față de nivelul actual de călcare, cu două lentile succesive de arsură, vizibile pe profilul sudic, cel mai probabil o anexă a bordeiului B1. Din inventarul gropii menționăm un corn de cerb (1,70 m ad.); lungimea ramurii principale este de 0,40 m și prezintă urme de prelucrare.

Al doilea bordei s-a conturat în c. 1, pe profilele de S și V. Pe profilul sudic se pot observa două lentile de culoare gălbuie, trei lentile succesive de arsură de culoare neagră, un strat constând din chirpici de diferite dimensiuni, cu urme puternice de arsură, iar aproape de fundul bordeiului, încă un strat de arsură neagră, gros de 7-8 cm. Un incendiu violent a pus capăt locuirii în acest bordei.

Dimensiunile estimate ale B2/SII sunt de 2 m lățime și 5,5 m lungime, având o formă ovală. Groapa bordeiului coboară în steril până la -2,43 m de la nivelul actual de călcare. S-au putut delimita cu claritate două spații (camere) distincte în cadrul bordeiului, dispuse pe latura mare a bordeiului, de la N la S. Este probabil ca gropile G2 și G3 să fie gropi de pari pentru susținerea acoperișului bordeiului B2. Spre N-E, groapa bordeiului B2 întretaie latura vestică a B1. Din inventarul bordeiului, dintre formele întregi amintim: castron bitronconic cu incizii pe fund și castron bitronconic cu umărul arcuit și buza profilată, arse în tehnica black-topped; cupă cu postament, categoria grosieră; castron tronconic, cu umărul ușor rotunjit.

În SI au mai fost surprinse și apoi golite un număr de trei gropi de diferite dimensiuni (G1-G3), cu puțin material arheologic, probabil gropi de provizii sau anexe ale complexelor identificate în SII, reutilizate ulterior dezafectării ca și gropi menajere. G1 are dimensiunea 3,30 x 1,80 m și o formă asemănătoare celei surprinse în c. A, Sp.I/2006 (Ciont Iulia). Tot în SI s-a efectuat o sondă în capătul nordic, în c.1, cu l de 0,40 m, până la 1,20 m adâncime. S-a constatat cu acest prilej faptul că sterilul arheologic a fost atins de la ad. de

-1 m, însă culoarea acestuia este mai închisă, un maroniu-gălbui.

Ambele bordeie, depistate în SII, au fost locuite de comunitățile putătoare ale grupului Foeni. Și prin această cercetare se confirmă locuirea în bordeie pentru zona sitului la V de canalul colector. B1 și B2/SII, identificate pe proprietatea Moldovan, sunt situate la distanțe de: 68 m V față de B1/Sp.I/2006 (proprietatea Ciont Iulia), 95 m V față de B1/Sp.II/2006 (proprietatea Ciont Marius), 60 m NNV față de B1/Sp.II/2005 (proprietatea Saracut), 110 m V față de B1 și B2/2005 (proprietatea Ampoișan), 200 m SV față de B1/2005 (proprietatea Lazăr).

Dintre formele de vase considerate tipice culturii Petrești, se remarcă fragmente de vase-suport, găsite atât în SI cât și în SII, în stratul al doilea (0,25-0,60 m). Este vorba de partea superioară a suporturilor, cu buza puternic rotunjită și trasă în exterior. Se adaugă un fragment de castron carenat, cu carena rotunjită, cu buton ornamental dispus pe carenă, realizat în tehnica black-topped.

Proprietatea Călin(Sp.IV/2006)

Suprafața cercetată se află situată în partea stângă a canalului colector, la o distanță de 17 m și la aprox. 515 m E față de calea Moșilor (șoseaua Alba Iulia-Zlatna), pe unde se și realizează accesul la proprietate.

Obiectivul cercetării:

- descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunile de 170 m², destinată construirii unei locuințe unifamiliale.

S-au trasat și deschis SI cu dimensiunile 10 x 3 m și SII cu dimensiunile de 9 x 3 m; SI este paralelă cu SII, iar distanța dintre unitățile de cercetare este de 4,5 m.

Stratigrafia rezultată în urma cercetărilor arheologice este următoarea:

0 -0,70 (0,75) m - strat negru, afânat, umplutură contemporană, fără materiale arheologice;

-0,70 (0,75) -0,95/1 m - strat negru, granulos, cu materiale aparținând grupului Foeni și forme de vase din repertoriul culturii Petrești;

-1 m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, lutos.

Menționăm faptul că în zona din imediata apropiere a săpăturii se află traseul unei conducte de mare capacitate de apă potabilă. La amenajarea aducțiunii, s-au efectuat lucrările din care rezultă cantitatea mare de pământ identificată ca și umplutură. Depunerile arheologice preistorice nu au fost afectate.

Complexele descoperite sunt în principal de tip adâncit și s-au conturat în steril, de la adâncimea de aprox. 1 m.

În SI a fost delimitat și cercetat un complex numerotat inițial C1. După prepararea acestuia, s-au conturat mai multe zone (compartimentări), de formă circulară, puternic cuptorite, numerotate A1, A2, A3 (A3a-A3b). Dimensiunile întregului cpl. C1 sunt de 6,30 x 2 m. S-au putut constata mai multe amenajări succesive în interiorul complexului, constând din pietre, precum și o lentilă de lutuială gălbuie, vizibile pe profilul estic, cu precădere în A2. Din acest complex a fost recoltată o mare cantitate de fragmente ceramice (ceramică neagră, black-topped, dar și portocalie), material osteologic, precum și lame de silex. O aglomerare, constând din pietre și coarne de bovidu a fost surprinsă în A2, la ad. de aprox. 1,70 m. În A1, la ad. de 1,40 m, a fost descoperit un fragment ceramic cu ornamentație excizată în decor "dinți de lup", tipic culturii Precucuteni. Tot un fragment ceramic cu ornamentație Precucuteni a fost identificat pe fundul complexului A2, la 2,40 m ad. În cuptorirea A1, la 2,20-2,40 m ad. a fost găsită o protomă zoomorfă.

Inițial, s-a considerat că acest complex este un bordei, plecând și de la lentila consistentă de arsură surprinsă pe o zonă întinsă a complexului. Forma, compartimentarea și mai ales inventarul descoperit în complex conduce la ideea că utilitatea ar putea fi alta. Materialul arheologic din A3 merită o mențiune aparte. Astfel, ambele aveau pe fund, prima (A3a) (0,90 x 0,40 m), un craniu - păstrat fragmentar - și coarnele unui animal de talie mare (probabil un taur), iar a doua (A3b) (1,30 x 1 m), scheletul unui animal de talie mică (probabil un câine). La spăcluirea și ridicarea scheletului de animal de talie mică - aflat în poziție primară, culcat pe partea dreaptă - a fost descoperit un pandantiv, de formă dreptunghiulară, ușor concavă,

cu dimensiunea laturii mari de 1,85 m, confecționat dintr-o scoică, cu perforație transversală. În urma operațiunii de perforare, a fost străpunsă printr-un orificiu foarte mic și partea opusă a pandantivului. Piesa a fost atent prelucrată și lustruită. Fără a mai cunoaște descoperiri similare, considerăm cu un grad ridicat de certitudine că piesa la care facem referire trebuie pusă în directă legătură cu scheletul animalului. În acest caz, nu excludem posibilitatea ca prin intermediul unei fibre vegetale, respectivul pandativ să fi fost atârnat de gâtul animalului.

În momentul golirii celor două gropi, peste resturile osteologice au fost găsite numeroase fragmente ceramice de la un vas de mari dimensiuni. În acest stadiu al cercetărilor, opinii mai categorice nu pot fi susținute. Întreg ansamblul, mai sus descris, este probabil să aparțină unui complex de cult.

S-au mai conturat și au fost delimitate și cercetate un număr de 10 gropi de formă circulară de diferite dimensiuni și adâncimi cuprinse între 1,85-2,95 m, numerotate G2-G11. Considerăm că utilitatea acestora este legată de cpl. C1, putând constitui gropile de la stâlpii de susținere a acoperișului complexului. G1 poate fi considerată o anexă a complexului mai sus descris, are ad. de 2,25 m de la nivelul actual de călcare, o formă ovoidală și dimensiuni de 2,35 x 1,75 m. La ad. de 2,05 m a fost găsit un fragment de vas-suport.

Situația stratigrafică din SII nu este diferită. S-au conturat trei complexe (C1-C3) și un număr de patru gropi (G1-G4). La prepararea C3, s-a constatat că este vorba de un bordei de mari dimensiuni, notat B1 (C3=B1).

B1, bine conturat în c. 1-2, atât pe profilul estic, cât și pe profilul vestic, are dimensiuni aprox. de 4 x 3,5 m (atât a fost surprins în unitatea de cercetare). Groapa bordeiului coboară în steril până la 3 m adâncime de la nivelul actual de călcare. S-au identificat două spații (camere), amenajări distincte în interiorul complexului adâncit, amplasate pe direcția E-V. Pe profilul estic se pot observa cel puțin trei lentile succesive de arsură de culoare neagră, iar spre fund, un strat consistent de arsură de culoare cărămizie. Din inventarul B1 amintim: o toartă cu perforație orizontală și partea exterioară decorată cu creștături succesive (1,20-1,40 m); un fragment ceramic pictat, cu decor "în căpriori", de culoare roșu-vișiniu, aplicat pe fond portocaliu, lustruit, de factură Foeni (1,50-1,80 m); un fragment ornamentat cu decor excizat cu "dinți de lup", de tip Precucuteni (1,50-1,60 m).

Atrage atenția o cupă cu postament, fragmentară, confecționată dintr-o pastă fină, arsă la portocaliu și lustruită, decorată cu triunghiuri incizate umplute cu puncte de mici dimensiuni, găsită la ad. de 2,65-2,70 m, spre fundul bordeiului.

Cantitatea mare de resturi osteologice de animale recoltate acreditează ideea că, imediat după dezafectarea bordeiului, groapa acestuia a fost utilizată de comunitate ca și groapă de resturi menajere.

După conturarea și delimitarea C1, în c.3, s-a trecut la golirea complexului. A fost identificată o aglomerare de chirpici, la adâncimea de 1,40 m de la nivelul actual de călcare, constatându-se în final că este vorba de o vatră, în poziție primară. Forma vetrei este rectangulară, cu dimensiuni de aprox. 1 x 0,60 m, destul de bine conservată. Reține atenția un fragment masiv de chirpici fățuit și perforat, ce este posibil să fi făcut parte dintr-un grătar, utilizat în cadrul instalației de ardere. Pe zona centrală a vetrei a fost identificată o cupă păstrată fragmentar la partea superioară și fundul unui castron ars în tehnica black-topped. Tot în C1, au fost recuperate două castroane de formă semisferică, cu buza rotunjită, profilată și trasă în exterior, confecționate dintr-o pastă semifină, arsă la portocaliu, lustruite, decorate cu triunghiuri incizate, umplute cu puncte, în tradiția ornamentală turdășene.

În continuarea preparării complexului C1, s-a constatat că s-au delimitat mai multe compartimente, după cum urmează: C1a (2,15 m adâncime de la nivelul actual de călcare, de formă ovală și dimensiuni de 1,90 x 1 m) și C1b (2,90 m adâncime de la nivelul actual de călcare, de formă aprox. circulară și dimensiuni de 1,70 x 1,40 m).

De precizat că în C1a a fost identificată o amenajare de pietre de râu pe peretele nordic al gropii, și un strat gros de arsură de culoare cărămizie, vizibil cu claritate pe profilul vestic. Pe fund s-au constatat concrețiuni calcaroase. De asemenea, în C1b, spre fundul gropii, un strat consistent (aprox. 0,35-0,40 m) de cenușă, precum și câteva bucăți masive de chirpici, arse până la vitrifiere. În cuptorirea gropii, pe peretele sudic al C1b, de la ad. de 2,10-2,20 m au fost recuperate fragmentele unui castron semisferic, ulterior

restaurat, cu toartă cu perforație verticală dispusă pe corpul bombat, pastă fină, portocalie, ardere foarte bună și lustru intens.

Din repertoriul de ornamente tipic grupului Foeni mai aducem în discuție trei fragmente ceramice, descoperite în acest complex, arse în tehnica black-topped, ce prezintă pe interior decoruri lustruite, organizate "în rețea".

În legătură cu această descoperire poate fi pus și C2, ce constă tot dintr-o aglomerare de bucăți de chirpici, în poziție secundară, majoritatea făcute. Coroborate, toate informațiile arheologice surprinse stratigrafic în C1a-C1b și C2 conduc spre ipoteza de lucru că am identificat o posibilă instalație dezafectată de ars ceramica.

Dintre formele de vase considerate tipice culturii Petrești, se remarcă fragmente de vase-suport, găsite în stratul de cultură, ce a fost identificat pe întreaga zona cercetată, dar și în complexele adâncite, cum este C1b/S II, la ad. de 1,80-1,90 m.

În SI, c.1, la 0,80 m adâncime, în stratul de cultură ce suprapune complexele adâncite, a fost găsită o cană întreagă, de formă tronconică, ușor rotunjită spre buză, fără toartă, cu cioc de scurgere pentru lichide, din categoria semifină. De la aceeași adâncime provine un fragment ceramic, cu toarta-bandă plată de formă trapezoidală, dispusă pe buză și decorată cu creștături, confecționat dintr-o pastă fină, foarte bine arsă, angobată cu o culoare cărămie-roșiatică și puternic lustruită. Piesa își găsește bune analogii în cadrul grupului Foeni³.

În SII, c.2, la 1,20 m a fost găsit un vas patrater incizat, din repertoriul de forme aparținând culturii Turdaș.

Se confirmă locuirea în bordeie pentru zona sitului la V de canalul colector. Bordeul B1/SII identificat pe proprietatea Călin este situat la distanța de: 275 m NE față de B1 și B2/S II (proprietatea Moldovan), 248 m NE față de B1/Sp.I/2006 (proprietatea Ciont Iulia), 313 m NE față de B1/Sp.II/2005 (proprietatea Sărăcuț), 93 m NE față de B1/Sp.VIII/2005 (proprietatea Lazăr).

Proprietatea Sima (Sp.V/2006)

La dreapta de canalul colector (distanță 40 m), dezafectat în prezent, în stânga drumului de acces de la Bazinul Olimpic la Ferma Arhiepiscopiei Romano-Catolice (128 m). Suprafața în discuție se află pe același lot de teren cu proprietatea Șoaită, unde a mai fost executată o săpătură de salvare în anul 2005.

Obiectivul cercetării l-a constituit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunile de 100 m², destinată construirii unei locuințe unifamiliale.

S-a procedat la amplasarea unităților de cercetare în perimetrul afectat de viitoarea locuință, urmărindu-se sondarea zonei construibile. S-au trasat și deschis SI-SII, cu dimensiunile 8 x 3 m și SIII, cu dimensiunile de 4 x 3 m.

Secțiunile au fost dispuse paralel una față de alta, SI-SIII, de la E la V și orientate N-S; distanța dintre SI și SII este de 1 m, iar între SII și SIII de 0,80 m.

Stratigrafia rezultată în urma cercetărilor arheologice este următoarea:

-0 -0,25/0,30 m - stratul vegetal;

-0,25/0,30 -0,80/0,90 m strat cenușiu-negricios, cu materiale aparținând grupului Foeni și forme de vase din repertoriul culturii Petrești;

-0,80/0,90 -1,50 m - strat cenușiu-deschis, afânat, cu materiale Foeni;

-1,50/1,60 m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, lutos.

Dintre formele de vase considerate tipice culturii Petrești, se remarcă fragmentele de vas-suport, descoperite în SI, c. 1, 0,90 m ad.; c.2, 0,80-1 m; c.3, 1,40-1,60 m; SII/G6, 1,80-2 m; c.2, 0,70-0,75 m, c.3, 1-1,20 m.

Principala descoperire o constituie resturile unei locuințe de suprafață, surprinse în SI și SII, distrusă în

urma unui incendiu. Dimensiunile estimate sunt de 5 x 3,5 m, formă rectangulară. Stratigrafia pe orizontală a permis stabilirea faptului că pereții de pe latura de E, S și N s-au prăbușit în afara locuinței; este posibil ca peretele vestic al locuinței să fi căzut în interior. Pe întreaga suprafață a locuinței, sterilul a fost atins la aprox. 2,10 (2,15) m ad., fapt ce acreditează ideea că inițial a fost săpată o locuință semiadâncită, nivelată prin mai multe amenajări succesive, practicate la intervale de timp scurte, vizibile pe profilul de E al SII și pe profilul de V al SI. Cea mai consistentă amenajare, constând dintr-o podină din lutuală crudă, a fost surprinsă la aprox. 1,50 m adâncime față de nivelul actual de călcare.

Inventarul locuinței este bogat și constă din ceramică, resturi osteologice, piese din os. Se datează în cadrul grupului Foeni, pe baza analizei materialului ceramic. O serie de gropi (G1, G6, G7, G9, G13), dispuse concentric, sunt interpretate ca și gropi de pari pentru susținerea acoperișului locuinței de suprafață. G3 poate fi o groapă-anexă a locuinței (dimensiuni 1,70 x 1,50 m).

O descoperire importantă o constituie statueta antropomorfă cu capul modelat separat de restul trupului, ce se încadrează în așa-numita categorie a figurinelor "tesalice" cu cap mobil. Figurina are indicate brațele și este perforată între umeri de la un capăt la celălalt, gaura servind la introducerea capului, ce a fost modelat separat. Poziția stratigrafică a statuetei se leagă de demontarea podinei din lutuală a locuinței L1, la partea inferioară a acesteia (1,80 m ad.).

Au mai fost găsite la demontarea aceleiași structuri, la ad. de 1,50-1,70 m, șase fragmente ceramice pictate de tip Herpály, faza clasică. Decorul constă din benzi de linii de culoare brun-închise, de esență geometrică, așternute pe fondul-angobă alb-gălbui, diluat. O substanță bituminoasă a fost utilizată la ornamentare. Este prima documentare în situl de la Lumea Nouă a acestui tip de ceramică pictată, considerată de import.

Descoperirile de mai sus constituie elemente importante de cronologie relativă. Statueta cu cap mobil și asocierea Foeni-Herpály confirmă palierul cronologic ce corespunde sfârșitului fazei Vinča C1.

Tot din inventarul locuinței L1 amintim o amuletă-pendantiv, realizată dintr-un fragment ceramic, de culoare neagră, bine lustruit, cu marginile prelucrate, iar în mijloc cu o gaură cu diametrul ce depășește jumătate din întreaga suprafață a piesei. Mai atrage atenția un fund de vas, din categoria semifină, ce are incizat o siluetă umană stilizată (ad. 1,20 m). De asemenea, o protomă zoomorfă (-1,20 -1,40 m).

La două fragmente de castron bitronconic, de mici dimensiuni, am constatat din nou toarta-bandă plată de formă dreptunghiulară, dispusă pe buză, formând un unghi drept cu corpul vasului, într-unul din cazuri cu unghiurile rotunjite și creștături pe buză, confecționate dintr-o pasta fină, foarte bine arsă, puternic lustruită, elemente tipice Foeni.

La fel, am întâlnit pe un fragment ceramic, din inventarul locuinței L1 (1,20-1,40 m adâncime), din ceramică neagră, lustruită, ornamente incizate, realizate sub forma unor cercuri de mici dimensiuni, încrustate cu alb, marcate de două linii incizate. Am avut ocazia să vedem astfel de ornamente în cadrul materialului ceramic inedit de la Foeni.

În SI, în c.4, s-a conturat și a fost golit un șanț (notat Șt.1), ce taie chirpiciul provenit de la peretele căzut al locuinței de suprafață. Acest aspect confirmă faptul că șanțul a fost practicat ulterior distrugerii locuinței. Utilitatea acestui complex nu este clară, ar putea fi legată de o amenajare a zonei împotriva inundațiilor, o încercare de drenare, dacă ținem cont că pe același traiect, șanțul este suprapus de un strat de culoare roșu-brun de pădure, vizibil pe profilele de E, S și V. Ipoteza de lucru poate fi susținută și de faptul că în prezent este activ un pârau ce colectează apele de pe versantul împădurit dinspre V.

În stratul Foeni au fost găsite numeroase vase ceramice, care prin elementele tipologico-stilistice definesc și datează conținutul depunerilor arheologice. Avem astfel, fragmente de castron cu buton semisferic în zona de curbură, atât ceramică neagră, cât și black-topped, lustruită. În SIII, c.1, la adâncimea de aprox. 1 m, în stratul de culoare cenușie, a fost găsit un fragment de buză, aparținând unui vas de formă globulară, decorat prin pictare, lustruit. La exterior au fost așternute motive constând din benzi de linii oblice, trase spre buză, iar perpendicular pe acestea, alte benzi în formă de V, cu laturile mult deschise. S-a pictat cu o culoare vișinie, pe fond gălbui-portocaliu. Pe interiorul buzei și imediat sub buză a fost pensulată o linie paralelă cu buza și de aceeași culoare cu motivele pictate pe exterior. Analogiile cu ceramica pictată

din mediul Foeni sunt foarte bune.

O a doua statueta cu cap mobil, a fost descoperită în SIII, c.1, la adâncimea 1-1,20 m; statueta este ruptă pe traiectul perforației verticale, s-a păstrat partea dreaptă a piesei, cu o linie incizată practică în diagonală, de la umăr spre bazin. Din același context provine un capac întreg, cu buton de prindere, aplicat pe zona centrală a capacului.

Decorurile lustruite, aplicate în interiorul vaselor, "în rețea", în cazul de față pe fund, au fost identificate pe fragmente ceramice arse în tehnica black-topped, în SII, c.3, 0,90 m ad. și c.2, (-1 -1,20 m). Interesant este și un fragment decorat cu ornamente incizate, de factură turdășeană, dar care este ars în tehnica black-topped (SII, c.1, -1,40-1,50 m). În SI, c.1, la ad. de 0,90-1,05 m, a fost găsit un picior de altar masiv, cu h de 10 cm și d mediu de 5 cm, decorat cu linii incizate în formă de V înălțuite, spre baza piciorului, angobat cu o culoare roșiatic-vișinie și bine lustruit.

Una din formele de vase cu o frecvență bună, descoperite în cadrul cercetării de pe proprietatea Sima Eugen o constituie castroanele carenate, din varianta cu carena largă, semicilindrică, rotunjită, cu umărul scurt și buza rotunjită, profilată, trasă în exterior. Le găsim confecționate în diferite variante: ceramică neagră, portocalie, angobată cu vișiniu, black-topped. Astfel de castroane au apărut în SI, c.3, 0,80-1; SII, c.2, 0,80-1 m; c.4, 0,80-1; I -1,20 m; SIII, c.1, 0,90-1,10 m.

În stratul de culoare cenușiu-negricesc, atât în SI cât și în SII au fost depistate un număr relativ însemnat de artefacte ceramice ce nu se încadrează în tehnologia de confecționare specifică omului neolitic. Analiza lor și poziția stratigrafică în care au fost găsite ne-a permis să le datăm în epoca La Tène4. Nu excludem posibilitatea existenței unor gropi, care însă nu au putut fi conturate la momentul săpării stratului respectiv.

Materialele arheologice aparținând epocii dacice se încadrează în contextul general al ultimei sale faze de dezvoltare. Ele constau exclusiv din fragmente ceramice, lipsind artefactele care să permită încadrări mai strânse (fibule, monede, obiecte din bronz). Ceramica de aici aparține celor două tipuri majore, din punct de vedere tehnologic, ale olăriei dacice, lucrată cu roata olarului și manual. Procentual, vasele lucrate la roată par a fi mai numeroase, fiind cenușii din punct de vedere cromatic, cu o pastă de bună calitate. Formele întâlnite provin de la vase de mari dimensiuni, folosite la depozitarea alimentelor, fiind întâlnite și resturi de la forme aparținând veselei de bucătărie a dacilor (castroane). Ceramica lucrată manual, arsă atât oxidant cât și reducător, aparține în general unor forme folosite la prepararea hranei, dar și la păstrarea alimentelor.

Comparând raportul procentual între cele două specii ceramice, anumite forme, dar și o privire de ansamblu al locuirilor dacice din zonă, tindem să încadrăm materialele noastre, în lipsa unor elemente de cronologie mai strânsă, în intervalul cuprins între jumătatea sec. I a.Chr., și sfârșitul sec. I p.Chr.

Groapa G8 s-a conturat de la ad. de aprox. 0,65-0,70 m în SI, c.2-3. Groapa era marcată de resturi osteologice și o piatră de dimensiuni apreciabile. Străpunge peretele locuinței de suprafață L1, antrenând bucăți de chirpici ars, fragmente ceramice și material osteologic; atinge sterilul la ad. de 2,10 m față de nivelul actual, unde are un d de 1,70 m. În interiorul gropii, spre centru, a fost găsit un craniu, destul de bine conservat, la 1,80 m adâncime, fără nici un alt fel de inventar. Această descoperire se leagă tot de epoca dacică, ea încadrându-se în manifestările cu caracter spiritual comune lumii dacice, privind existența unui cult al craniilor. Exemplificăm cu o descoperire similară din arealul relativ învecinat, la Sighișoara-Wietenberg5. Discuții mai nuanțate vor fi făcute în studiul ce va trata întregul material aparținând epocii dacice, descoperit cu prilejul acestei săpături preventive6.

Un aspect important rezultat în urma cercetării arheologice efectuate pe proprietatea Sima Eugen este legat de depistarea resturilor unei locuințe de suprafață, dat fiind faptul că precedentele săpături, efectuate în zona sitului la V de canalul colector, au scos în evidență doar locuirea în bordeie.

De reținut și lipsa locuirii vinčiene, fapt ce constituie un element ce permite o mai bună circumscriere a zonei sitului ocupată de comunitățile aparținând culturii Vinča, faza clasică.

Precizăm ca importantă depistarea, atât în stratul a doilea, cât mai ales al treilea, a mai multor fragmente de vas-suport, în totalitate partea superioară a acestora, cu buza profilată, trasă în exterior, astfel că încadrarea tipologică nu ridică probleme.

Materialele arheologice aparținând epocii dacice se încadrează în contextul general al ultimei sale faze de dezvoltare și pot fi încadrate de pe la jumătatea sec. I a.Chr., și pe parcursul veacului următor. Această semnalare se adaugă unei descoperiri de dată recentă (luna iulie 2006), anume a unui complex adâncit cu materiale tipice aparținând epocii dacice, cu amplasarea în partea sudică a sitului. Cumulate, descoperirile de epocă dacică de la Lumea Nouă, aduc noi informații cu privire la locuirile dacice de pe Valea Ampoiului în general, și de pe teritoriul municipiului Alba Iulia, în special, unde în ultima perioadă se conturează un nucleu tot mai încheșat de locuire, ce gravita în jurul centrului politic, spiritual, economic și militar de la Piatra Craivii-Apoulon.

Proprietatea Făt (Sp. VI/2006)

În stânga canalului colector, la 150 m distanță de acesta. Suprafața în discuție se află pe același lot de teren cu proprietatea Moldovan (poziționată la 30 m E), unde a mai fost efectuată o săpătură de salvare în anul 2006 și cu proprietatea Ampoișan, unde a mai fost efectuată o săpătură de salvare în anul 2005. Accesul se realizează de pe calea Moșilor (șoseaua Alba Iulia-Zlatna), distanța 205 m.

Obiectivul cercetării l-a constituit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunile de 170 m, destinată construirii unei locuințe unifamiliale.

S-a procedat la amplasarea unităților de cercetare în perimetrul afectat de viitoarea locuință, urmărindu-se sondarea zonei construibile. S-au trasat și deschis SI-S III, cu dimensiunile: SI = 10 x 3 m, S II = 9 x 3 m, S III = 5 x 2 m. SI are 5 carouri (1-5, numerotate de la N la S) cu dimensiunile de 2 x 2 m, SII are 3 carouri (1-3, numerotate de la N la S) cu dimensiunile de 3 x 3 m, SIII are 2 carouri (1-2, numerotate de la E la V), cu dimensiunile de 2,5 x 2 m. Secțiunile SI-SII au fost dispuse paralel una față de alta și orientate N-S; distanța dintre SI și SII este de 4 m. SIII a fost trasată perpendicular pe SII, la distanță de 1 m.

Stratigrafia rezultată în urma cercetărilor arheologice este următoarea:

-0 -0,35 m - stratul vegetal, negru, fără materiale arheologice;

-0,35 m -0,70 (0,75) m strat negru, granulos, cu materiale aparținând grupului Foeni și forme de vase din repertoriul culturii Petrești;

-0,80(0,95) m - sterilul arheologic, de culoare gălbui-maronie, lutos.

Dintre formele de vase considerate tipice culturii Petrești, se remarcă fragmente de vase-suport, găsite atât în stratul de cultură (SII, c.3, 0,35-0,50 m; 0,50-0,7 m), cât și în complexele adâncite (SII, c.3, 0,90-1 m; 1,20-1,60 m). Dintre formele de castroane cu carena rotunjită, ce prefigurează carena petreșteană, amintim un castron de această formă, descoperit în SI, c.5, 0,40-0,60 m ad. Important este și un castron ars în tehnica black-topped, cu decor lustruit în reșea, dispus pe fundul vasului, ce provine din SI, 0,60-0,80 m ad. Se adaugă ceramica neagră lustruită și categoria black-topped. În stratul de cultură predomină ceramica de culoare portocalie, arsă oxidant, din categoria semifină, cu degresant nisipul cu bobul potrivit. Remarcăm o cupă cu postament, fragmentară, cu partea inferioară întreagă, arsă la portocaliu, decorată cu triunghiuri incizate umplute cu puncte, în forma unei picături.

Mai multe complexe adâncite, identificate în toate unitățile de cercetare, sunt suprapuse de stratul de cultură.

De la ad. de aprox. 1 m, în c.2, spre profilul de vest al secțiunii S III, s-a conturat groapa unui bordei, numerotat B1. Bordeiul a fost identificat parțial, are adâncimea maximă de 2,65 m. La golirea gropii bordeiului, au fost găsite bucăți de chirpici, aspect ce indică posibilitatea existenței unei structuri edificate probabil la partea superioară a bordeiului, ce în urma defecării, s-a prăbușit în interiorul acestuia.

Șanțul (Șt. 1) s-a conturat în SIII, în c.1, la ad. de aprox. 1,10 m față de nivelul actual de călcare. Pornește din stratul de cultură și este vizibil cu claritate pe profilele de N și S, fapt ce indică și traiectul său. S-a putut constata că sterilul, de culoare galbenă, lutos, este amestecat cu pământ de culoare neagră. Este evident faptul că, după un timp relativ scurt, încă în timpul locuirii Foeni, șanțul a fost astupat. O posibilă explicație pentru acoperirea șanțului este extinderea locuirii spre V. În acest sens, un argument îl constituie identificarea gropii bordeiului B1, în c.2, spre profilul de V. Șanțul are o formă aproximativ dreptunghiulară la partea inferioară, o deschidere la partea superioară de 1,90 m și atinge sterilul la ad. de 2,25 m față de

nivelul actual de călcare.

În SI, în c.4-5, la ad. de 1,20 m și în SII, în c.3, la ad. de 1,15 m s-a conturat câte un complex adâncit. Adâncimea este variabilă (1,50-1,80 m) față de nivelul actual de călcare. Admax, în SII, spre profilul de E, este de 2,90 m. O ipoteză de lucru este că făceau parte dintr-un singur complex de tip adâncit, (numerotat C1) situație în care dimensiunea estimată este de 10 m pe latura mare. Putem aduce în discuție și posibilitatea existenței a două bordeie, puțin locuite și părăsite fără a fi incendiate, ulterior dezafectării captând o altă destinație.

În materialul special descoperit în această săpătură se includ o serie de artefacte arheologice: statueta antropomorfă, descoperită în stratul de cultură, în S I, în caroul 5, la 0,80 m adâncime, în profilul sudic. Are urechile perforate, ce indică, alături de forma sa, că este posibil să fi fost utilizată și ca amuletă, atârnată de gât, prin intermediul unei fibre vegetale. Piesa este întreagă, este confecționată din lut ars, de culoare portocalie și are modelate părțile componente ale feței. Au mai fost găsite două statuete zoomorfe păstrate în stare fragmentară (S I/C1, -1,20 m; S II, caroul 3, -0,50 m), ce se înscriu în canoanele de modelare a plasticii în lut cunoscute și în cadrul culturii Petrești.

În SIII, în c.1, spre profilul estic, a fost găsit un vas miniatural, întreg, cu dgură de aprox. 2 cm. Interesant de remarcat este faptul că modelajul respectă întru totul tipologia vaselor neolitice, având forma unui castron bitronconic.

În SII, c.3, din stratul de cultură (-0,50-0,70 m) provine un fragment de castron bitronconic cu toartă-bandă plată de formă dreptunghiulară, dispusă pe buză, element caracteristic grupului Foeni.

În acest moment, informațiile relevate sunt importante pentru a stabili dinamica locuirii în această parte a așezării. Șanțul identificat cu claritate în SIII, deși surprins pe o mică distanță, prin traiectul său (N-S), poate marca, la un moment dat, limita de V a locuirii neolitice. Faptul că șanțul a fost umplut și acoperit cu pământ, în vremea locuirii Foeni, iar în imediata apropiere, spre profilul de V, s-a conturat groapa unui bordei cu materiale similare, conduce la acreditarea ideii că așezarea s-a extins spre V (spre actuala șosea Alba Iulia-Zlatna).

Proprietatea Suciu(Sp. VII/2006)

La 25 m de canalul colector, dezafectat în prezent, în dreapta acestuia și în stânga drumului de acces de la Bazinul Olimpic la Ferma Arhiepiscopiei Romano-Catolice. Suprafața în discuție se află pe același lot de teren cu proprietatea Mariș, la distanță de 80 m, unde au mai fost efectuată o săpătură de salvare în anul 2003.

Obiectivul cercetării l-a constituit descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafețe cu dimensiunile de 120 m, destinată proiectului "construcție locuință".

S-a procedat la amplasarea unităților de cercetare în perimetrul afectat de viitoarea locuință, urmărindu-se sondarea zonei construibile. S-au trasat și deschis SI-SII, cu dimensiunile de 10 x 3 m. Secțiunile au fost dispuse paralel una față de alta, orientate E-V; distanța dintre SI și SII este de 2,5 m.

Stratigrafia:

0 -0,25 (0,30) m - stratul vegetal, fără materiale arheologice;

-0,25 (0,30) m -0,65 (0,70) m strat negru, granulos;

-0,70 m - sterilul arheologic, de culoare gălbuie, lutos. Pe fundul complexelor adâncite, sterilul este nisipos, pe alocuri cu concrețiuni calcaroase.

În SII, complexele adâncite se conturează în steril, la aprox. 0,70 m adâncime față de nivelul actual de călcare. Principalele complexe sunt bordeiul B1, descoperit în c.5 și cpl. C1, identificat în c.1-2. Cpl C1 are o formă aparte, aproximativ ovală, cu capătul dinspre profilul sudic rotunjit, unde are deschiderea de 1,25 m, iar spre profilul de N se constată o lărgire până la 2,60 m; complexul se îngustează treptat spre fund, unde are o deschidere de 0,40 m. A fost surprins pe o lungime de 3,25 m, cum însă în profilul de S din S I nu a mai fost identificat, se poate afirma cu certitudine că lungimea nu depășea 5,5 m. Admax este de 1,80 m. Din inventarul complexului, puțin numeros, aducem în discuție două fragmente de vas-suport (-0,70-0,90

m), dintre care unul prezintă pe buză 5 linii subțiri incizate. Există argumente pentru a considera cpl. C1 un șanț de mici dimensiuni, cu o utilizare scurtă și care după dezafectare a suferit reamenajări, cum sugerează deschiderea amplă surprinsă pe profilul nordic.

În SII, c.5, s-a conturat și a fost golită groapa bordeiului B1. Aceasta a fost identificată parțial (1,80 x 1,40 m), și are admax de 2,05 m față de nivelul actual de călcare. Reține atenția din inventarul acestuia un castron cu umărul ușor arcuit, de formă semisferică, ars în tehnica black-topped și lustruit, dar și fragmente ceramice cu decor constând din incizii scurte, dispuse în șiruri succesive.

În SI, în carourile 1-3, de la adâncimea de aprox. 1,00 m, s-a conturat un complex, iar în c.4-5, mai multe gropi, de formă circulară și de dimensiuni variabile. La finalul săpăturii, în acest stadiu al cercetărilor, nu se poate preciza cu claritate atribuirea funcțională a complexului adâncit C1. Are adâncimea maximă de 2,15 m, și în interiorul și la extremitatea vestică au fost golite mai multe gropi (G1-G4). Pe profilul de N, a fost surprins un strat consistent de arsură de culoare cărămizie. Nu credem că putem vorbi de un bordei, pentru că o eventuală groapă nu s-a conturat nici în grundriss, nici pe profile. În c.4-5, stratul a fost atins la ad. de 1,60 m și au fost golite mai multe gropi (G5-G11).

În stratul de cultură, cu o grosime variabilă de aprox. 0,40 m, caracteristică este ceramica de culoare portocalie, arsă oxidant, predominant uzuală și semifină, între care se remarcă forme de castroane bitronconice; la puține fragmente s-a observat decor incizat, de tradiție turdășeană. Ceramica neagră și ceramica black-topped a fost recoltată cu precădere din complexe adâncite, așadar provine din bordeiul B1 și C1 din S II, dar și din complexul C1 din S I. În comparație cu cercetările efectuate în alte puncte ale așezării, speciile ceramice enumerate mai sus au fost găsite în cantități mai reduse.

Din analiza materialului ceramic, putem concluziona că săpătura practică pe proprietatea Suciș Ioan oferă o secvență de locuire a sitului de la Lumea Nouă, în care elementele de cultură materială caracteristice grupului Foeni încep să se transforme, în cadrul procesului de evoluție spre cultura Petrești.

Ca și în precedentele săpături, efectuate în zona C, s-a scos în evidență locuirea în bordeie. De reținut și lipsa ceramicii vinčiene, fapt ce constituie un element ce vine în sprijinul unei mai bune cunoașteri a dinamicii ocupării în timp a sitului. Astfel, la momentul actual al cercetării, se poate trasa limita vestică a locuirii vinčiene clasice (faza B) în așezarea de la Lumea Nouă.

În prezent, în urma amplificării săpăturilor arheologice și a dispunerii unităților de cercetare în diferite puncte ale sitului - în virtutea solicitărilor venite de la beneficiari pentru executarea șantierelor de salvare - cunoaștem faptul că întinderea așezării neolitice și eneolitice de la Alba Iulia - Lumea Nouă depășește 40 ha. Doar limita de N (NV) a sitului nu beneficiază până la momentul de față de o poziționare exactă.

Așezarea, din punct de vedere arheologic și topografic se împarte în: Zona I/sectorul A (în partea de NV a fermei) și Zona II/sectorul B (în partea de SE a fermei). Se adăuga și Zona III/sectorul C, recent identificată și pusă în valoare, spre vest, în imediata apropiere a canalului colector și la stânga acestuia, în direcția șoselei Alba Iulia-Zlatna.

Cercetările arheologice cu caracter preventiv efectuate în anul 2006 pe cuprinsul așezării de la Lumea Nouă, aduc importante completări datelor cunoscute până în prezent, confirmă și extind concluziile preliminare trase în urma săpăturilor din anul 2005 și oferă o mai bună înțelegere a materialelor și încadrarea lor cultural-cronologică mai sigură⁷.

Semnalaarea unei locuiri aparținând grupului Foeni s-a bazat pe documentarea unui bogat și reprezentativ material arheologic⁸. În fond, ceramica grupului Foeni a fost scoasă la suprafață încă din săpăturile vechi de la Lumea Nouă, însă a fost pusă în evidență doar în ultimul timp⁹.

În zona C, prin cercetările din 2005-2006, au fost identificate mai multe complexe adâncite de tip bordei, cu materiale arheologice ce se încadrează în repertoriul de forme și decor tipic grupului Foeni¹⁰. Până la prelucrarea și publicarea integrală a materialelor, cu titlu informativ precizăm faptul că, între materialul arheologic extrem de bogat și interesant, din nivelurile inferioare, cât și din complexe închise, se remarcă vasele-suport, dar și castroanele cu umăr rotunjit, ce prefigurează carena tipică castronului petreștean. Alături de aceste forme, într-un procentaj net superior, ceramică neagră și black-topped, vase

ornamentate cu decoruri lustruite, creștături pe buză și umăr, toarta-bandă plată dreptunghiulară sau trapezoidală, dispusă pe buză, butoni ornamentali, ceramică pictată cu vișiniu “în căpriori”, atribute ale culturii materiale aparținând comunităților Foeni. De reținut faptul că ceramica neagră, lustruită, precum și specia black-topped, categorii ceramice ce abundă în stratul inferior, precum și în complexele închise, devin tot mai rare în stratul superior. Se confirmă în acest fel mai vechile observații efectuate de către I. Berciu la Lumea Nouă¹¹.

Stratul de cultură, care suprapune - după caz - locuințele și complexele adâncite sau al doilea strat de cultură, conține materiale ceramice, între care se individualizează din nou vasele-suport. De remarcat - în privința tehnicii de confecționare a vaselor-suport - faptul că în nivelul inferior și în complexele adâncite, piesele descoperite sunt angobate cu o culoare roșie-vișinie, puternic lustruite, pastă fină și ardere foarte bună, oxidantă, în timp ce la fragmentele de suport recoltate din stratul superior se observă că tradiția angobării și lustruirii se pierde, se acordă o atenție mai scăzută finisării, pasta este portocalie și degresantul este nisipul cu bobul potrivit. Acest aspect poate constitui un indiciu în plus pentru o evoluție locală a acestei categorii ceramice. Mai semnalăm o surprinzătoare varietate tipologică a vaselor-suport, în privința confecționării buzei de la partea superioară.

Ceramica este în general de bună factură, ceramica neagră și ceramica black-topped a fost găsită în cantități însemnate. Efectul cromatic black-topped a fost obținut în urma arderii controlate, cel mai probabil prin dispunerea vasului în spațiul de ardere cu gura în jos și acoperirii părții superioare a corpului cu cenușă sau/și jar, astfel încât se obține invariabil o culoare neagră de la umăr spre buză, în timp ce partea inferioară a vasului, spre fund, este de culoare gălbui-roșiatică, portocalie, în urma arderii oxidante. Precizăm faptul că tipologic, există diferențe clare la categoria black-topped aparținând vaselor Foeni, comparativ cu aceeași categorie a culturii Vinča¹².

Formele cel mai des întâlnite sunt de oale, străchini și castroane tronconice și bitronconice, vase semisferice, vase-suport, castroane carenate, cu carena largă, rotunjită, în diferite variante și dimensiuni. Au fost descoperite mai multe profile întregi de vase ceramice, fapt ce va permite restaurarea acestora. Până la momentul actual, numărul de profile întregi, ce se încadrează în repertoriul de forme Foeni, recoltate cu precădere din complexe închise, se apropie de 40.

Prin analiza comparativă cu materialele Foeni, provenite din situl eponim, putem conchide că ceramica arondată grupului Foeni de la Lumea Nouă ne prezintă o comunitate în transformare. Analiza tipologico-stilistică, coroborată cu observațiile stratigrafice repetate, se dovedesc de o mare importanță, în încercarea de a explica fenomenul genezei culturii Petrești. Credem, în acest moment, că situl de la Lumea Nouă reprezintă una dintre așezările-cheie, ce pot contribui substanțial la lămurirea acestei problematice.

Stratigrafia pe orizontală a permis înregistrarea unor date importante privind dinamica locuirii Foeni la Lumea Nouă, cum ar fi distanțele dintre bordeie sau dimensiunea acestora.

Atrage atenția descoperirea unui număr de fragmente ceramice decorate cu ornamente incizate de factură turdășeană, în complexe închise Foeni. Ceramica este confecționată dintr-o pastă de foarte bună calitate, arsă la portocaliu, în majoritatea cazurilor lustruirea este puternică. Pare posibil și probabil un contact cu comunitățile turdășene, bine documentate arheologic pe valea Mureșului mijlociu și preluarea unor tradiții în decorarea ceramicii de către purtătorii grupului Foeni.

Semnele incizate de pe fundul vaselor, prin frecvența apariției și semnificația lor, exemplifică un anumit aspect de viață spirituală.

Materialele ceramice cu ornamente de tip Precucuteni descoperite în această campanie se adaugă celor găsite în anii 1961-1963, 1976 și în 2005 (două fragmente decorate cu “dinți de lup”) și întregesc catalogul de piese ceramice ce se arondează acestui mediu cultural, cunoscute în cadrul așezărilor neolitice din Transilvania (Precucuteni I/II). Se constată, în directă legătură cu amplificarea săpăturilor, o înmulțire considerabilă a acestui tip de descoperiri, fapt ce ne face să ne punem întrebarea dacă mai putem vorbi doar de importuri Precucuteni. Nu excludem posibilitatea ca ornamentele tipice purtătorilor acestei culturi să fie preluate și utilizate în decorarea ceramicii de comunități aparținând altor culturi, în baza unor schimburi și influențe posibile la paliere cronologice apropiate.

Ceramica pictată cu vișiniu, pe fond portocaliu deschis, cu motive constând în principal din benzi de linii, dispuse în motive unghiulare și “căpriori”, lustruită, este cunoscută încă din primele săpături de la Lumea Nouă¹³. Ulterior a fost depistată în nivelul cu materiale Foeni în anul 2005 (Sp. III/Colda), iar în campania din 2006, această categorie ceramică a fost descoperită din nou, confirmându-se cu această ocazie și poziția stratigrafică în care apare acest tip de decor pictat.

Lipsa ceramicii pictate de tip “Lumea Nouă” din săpăturile practicate în 2006, apare ca un aspect firesc, dacă ne gândim că în campania din acest an nu au fost surprinse depuneri arheologice ce să se dateze în faza Vinča B. Astfel, prin cercetările efectuate în zona C, s-a evidențiat faptul că locuirea Foeni este cea mai timpurie, fapt ce dovedește că aceste comunități au preferat să se așeze și să-și edifice locuințe de tip adâncit (bordeie) precum și de suprafață, în zone care nu au mai fost locuite, ducând astfel la extinderea așezării, în cazul de față, cu precădere spre V.

Informații suplimentare online

[Raportul 3581 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
